HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שלפוחית. היינו במקוס שהולד מונח אצל ניקב כיס השתן או ניטל טרפה ומה שלא הוחכר לא במשנה ולא בגמרא שמא הוי בכלל ניקבו הדקין [ז]: **מייתינן סבינא דחליש פומיה.** [ח]דהיינו כשלא העלתה למחיס אצל העלתה למחיס אפילו אינה ריעותא בדופן לא תלינן בדופן:

רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי. אמינא ריעותא בדופן קמי כדפירש בקונטרס ועתה נוהגין להטריף כל הסירכות ואין בודקין אותן לא בדופן ולא בפשורי: **אמר** רבינא **והוא דסביך בבשרא.** פירוש נאחז ומסובך היטב בבשר כמו [ט]אמר מסובך ולהכי נקט סביך ולא נקט סריך ובתוספת רש שר שלום גאון כתב דבין סריך וסביך ובין לא סביך וסריך כשרה ולית הלכתא כרבינא אלא כרב נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ומשמע מתוך דבריו דרבינא לא בא לפרש דבריו של רב נחמן אלא סברא דנפשיה קאמר וכן נראה מדפריך [י] עליה דהעלתה למחיס חושבין לה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ולא משני הא דסביך הא דלא סביך ועוד מדפריך רב יוסף לרבינא ולא לרב נחמן משמע דלרב נחמן לא בעי לא סביך ולא סריך ואין נקב פוסל שם שדופן סותמתו ומיהו לא ידענן מנא ליה שלא יהא הלכה כרבינא שהוא בתרא ושמא אין זה רבינא סתמא [יא]שהוא בכל הש"ס שהיה חבירו של רב אשי שנולד ביום שמת רבא מדבא רב יוסף להשיב על דבריו והלכות טרפות של רבינו גרשום כתב דריאה הסמוכה לדופן אף במקום רביתייהו דאוני וסבוכה בבשר שבין הצלעות או בצלעות עצמן בדקינא להו בנפיחה עם הצלעות או גוררין הבשר עם הסירכא ומנפחין לה אם עולה בנפיחה כשרה דכיון שהסירכא קיימת וסותמת כל הנקב לא יתפרץ עוד כיון דבמקום רביתייהו קיימא ובקונטרס פירש דסביך בבשרא היינו דוקא בבשר שבין הצלעות אבל בצלעות עצמן לא: **לא** למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה. ה"ג הוה מצי למימר למעוטי שלא במקוס רביתייהו: **העלתה** צמחין מהו אמר ליה כשרה. והא דאמר לעיל דחושבין לה היינו בסרוכה לדופן דמוכחא מילתא שהסירכא מחמת נקב: שדרה

קב א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' כה סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' ב:
קג ב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ע סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מא סעיף ד:
קד ג מיי' שם פ"ז הל"ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לט סעיף כב וע"ש:
קה ד ה מיי' שם הלכה ג ד [ופי"ל הל' י]
טוש"ע שם סעיף יח:
קו ו מיי' פרק טז מהל' מיקוה ביאה הל"ה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ד:
קז ז מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו ס"ג:
קח ח מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"י [ופי"ל ה"ה] סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לז סעי' ג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטרפה (ואע"ג דלא קא מפקא זיקא) תמ"מ וע"ב ס"א אין זה:

רבינו גרשום

שלפוחית זו האם כדבעינן למימר [לקמן דף נה:]: ריאה הסמוכה לדופן כלומר דסרוכה לדופן. העלתה צמחין חושבין לה שמא ניקב. דחליש פומיה כלומר סבינא חריפא: כאן במקום רביתא כלומר שעומדת בדוחק זהו מקום חיתוכה דאוני דאמרינן מרוב דוחק נסרכה לדופן אבל [שלא] במקום רביתא מייתינן סבינא דחליש פומיה [באוני גופיה]. ורב נחמן בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי כלומר אע"ג דאיכא ריעותא בדופן בדיק לה בפשורי אי לא שלט ביה זיקא כשרה ואי לא טרפה. אבל הכא אי האי אינקיב טרפה אי האי אינקיב טרפה כלומר אי האי אונא אינקיב טרפה אי האי אונא אינקיב טרפה: ניקב פסול מפני [שהוא] שותת כלומר ואינו יורה כחץ ולענין כרות שפכה מיירי. נסתם כשר מפני שהוא מוליד ב)

כלומר דאינקיב אפי' סביך בבשרא טרפה. אלא כל ניקבה דלא מינה מיטרפא כלומר בשביל נקב הכבד ובשביל נקב הדופן לא איטרפא אלא ניקב הכבד כנגד המרה שניקבה טרפה בטעם שאין למרה דמגין לה נקב הדופן נמי לא מיטרפא בשביל דופן אלא מטעם שאין לריאה שניקבה להדיא לסתום הנקב. אקפך אנא כלו' אני אהיה לך ערב בשוקא:

ב) גרלה דל"ל מפי לאו למעוטי הכ"ג. כלומר לפי נקיב אפי' סביך בבשרא טרפה.

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

א) [לקמן נה:], ב) [עיין פרש"י ביבמות קכב. ד"ה תלמא], ג) לעיל מו: ע"ש, ד) יבמות עו. [תוספתא יבמות פ"י ה"ד], ה) [לעיל מז: יבמות עו.], ו) [ל"ל להדיה], ז) לעיל מג., ח) [ל"ל להדיה], ט) [ב"מ כד:], י) י"ג המזח וכ"ה מהריטב"ץ], כ) [לעיל ל:],

לעזי רש"י

מרי"ץ [מדרי"ץ]. רַחֵם. מלנ"ץ. פצצים.

מוסף רש"י

שלפוחית. כל שלפוחית היא ווש"ל כעין אותה של דג כלמרינו במס' ע"ז (מ:) בשליפוחה, גבי עובדי דגים, ואם של בהמה כולה עשויה אבעבועות, תשובת מורי (זבחים מז:). **התליע כבד.** שיש בה תולעין (הפרדס עמ' קמב). **ג' רגלים.** שהיו תלמידי חכמים נקבלים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח, ובתוספת הגאונים מצאתי כל הגי ריגלי דלמודא היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבלים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם (יבמות קכב.). **דסריכן להדדי.** דסמיכי להדדי על ידי סירכא (הפרדס עמ' קמא). **לית להו בדיקותא.** שסירכא זו מחמת נקב היא בלא שמתון שהריאה שותפת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גלייר"א ויולא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרום, כך מצאתי בתשובת הגאונים, ואע"פ שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח הא אמרן קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שקופו ליסתר (לעיל מז:). **שהוא שותת.** שמתמיעות התאוב יוצא דרך הנקב וכשזרע יוצא דרך הנקב יליתו אינו יורה כחץ וקי"ל (חגיגה טו.) שכבת זרע שאין יורה כחץ אינו מזריע (יבמות עו.). **דאינו קרום.** משום דהדר מיפתח (יבמות עו.) שקופו ליסתר (לעיל מז:). **וכבד סותמתה.** שנקובה במקום דיוקה בכבד ומיטור הכבד סותם את הנקב (לעיל מז.).

שיטה מקובצת

[א] שלפוחית האם שהולד מונח בה: [ב] במושכו מן הדופן ומפרקי' לריאה מן הדופן הס"ד: [ג] אילו אנקיב דופן להדי ריאה כנגד נקב הריאה: [ד] מַסְגֵי לשון פוסע: [ה] שמא הוי בכלל ניקבו הדקין ויש מתירין ומפרשין דהיינו שלפוחי' הס"ד: [ו] דחליש פומיה היינו כשלא: [ז] וכן נראה מדפריך לעיל עלה אהעלתה צמחים: [ח] ושמא אין זה רבינא סתמא שבכל התלמוד:

[א]שלפוחית שלה כשרה התליע כבד שלה זה היה מעשה ועלו עליה בני עסיא [ב]ג' רגלים ליבנה לרגל שלישי [ג]התירוה להם: אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה צמחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר [ד]אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברה לי מייתינן סבינא דחליש פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בתר דופן ואי לא מחמת ריאה היא וטרפה [ה] ואע"ג דלא קא מפקא זיקא רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי אמר ליה מר זוטרא בריה דרב הונא בריה דרב פפי לרבינא הא דרב נחמיה בריה דרב יוסף אתון אהא מתניתו לה אנן אדרבא מתנינן לה [ו]דאמר רבא הני תרתי אוני דריאה דסריכן להדדי לית להו בדיקותא לאכשורי רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי מתקיף לה רב אשי האי מאי בשלמא הכא תלינן בדופן וכשרה אבל התם אי האי נקיב טרפה ואי האי נקיב טרפה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה לא קשיא התם במקום רביתא הכא שלא במקום רביתא והיכא מקום רביתא חיתוכי דאוני גופא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [ז]ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה אמר רבינא [ח]והוא דסביך בבשרא אמר ליה רב יוסף לרבינא ואי לא סביך מאי טרפה אלמא אמרינן נקובה היא אי הכי כי סביך נמי דהא [ט]תניא ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו וזהו למעוטי מאי לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי [י]קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום מתקיף לה רב עוקבא בר חמא אילו אינקיב בדופן [יא]להדה מאי טרפה ליתני נקובת הדופן וליטעמיך הא [יב]דאמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה אילו אינקיב כבד [יג]להדה מאי טרפה ליתני נקובת הכבד אלא כי ניקבה דלאו מיניה מיטרפא לא קתני ה"נ כיון דלאו מיניה מיטרפא לא קתני בעא מיניה רבה בר בר חנה משמואל העלתה צמחין מהו א"ל [יד]כשרה א"ל אף אני אומר כן אלא שהתלמידים מזדנזין בדבר דאמר רב מתנא [טו]מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה אמר ליה ההיא בכוליא אתמר רבי יצחק בר יוסף הוה קאזיל בתריה דרבי ירמיה בשוקא דטבחי חזנהו להנך דקיימין צמחי צמחי אמר ליה לא בעי מר אומצא אמר ליה לית לי פריטי אמר ליה אקפן אנא אמר ליה מה אעביד לך דכי אתו לקמיה דרבי יוחנן משדר להו לקמיה דרבי יהודה ברבי שמעון דמורי בה משמיה דרבי אלעזר ברבי שמעון להיתירא וליה לא סבירא ליה אמר רבא כי הוה מסגינן בתריה דרב נחמן [טז]בשוקא דגלדאי

שלפוחית. [ז]זקרוס שהולד מונח בה ובלע"ז מרי"ץ. לקמן בפירקין (דף נה:) תניא היא האם היא טרפתא היא שלפוחית: **ואסרו להם** לא גרסינן. ובשני הרגלים לא אמרו להם כלום ובשלישי עמדו למנין ורבו המתירין והתירוהו: **הסמוכה לדופן. דבוקה בצלעות: אין חוששין לה.** שמא ניקבה אלא תלינן ריעותא בדופן ואמרינן דופן זה מכה היתה בו וכשחיתה קלטה הריאה אצלה: **העלתה.** הריאה: **צמחין.** מלנ"ץ סביבות סמיכתה לדופן הוא ל וחזינן בה ריעותא תלינן למכה בדילה: **דחליש פומיה.** פיו חדוד ודק וחותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במושכו [ח]אותה מן הדופן: **בדיק לה בפשורי.** לאחר שפירקוה ומצאו מכה בדופן מנפח בה אי מבצבצא מיא טרפה שהרי ניקבה: ה"ג **בשלמא הכא תלינן בדופן וכשרה** ולא גרסינן **אי איכא ריעותא בדופן.** כלומר בשלמא הכא בדיק לה דאי לא מבצבצא לא אמרינן ניקבה ונסתמה דכיון דאיכא למיתלייה בדופן תלינן בה וכשרה: **אלא הכא.** גבי תרתי אוני מכדי סרכא זו מחמת מכה היתה אי מינייהו דאנקיב טרפה והאי דלא מפקא זיקא קרום עלה בה וסתמה: **ומי אמר ר"נ הכי.** דהעלתה למחיס חושבין לה מכלל דאי פשיטא לן דניקבה הריאה לא מהני לה סתימת הדופן: **התם במקום רביתא.** במקום שהריאה והדופן גדלין כאחד וסמוכין תמיד דלא מיפרק ההיא סירכא הילכך כשרה וכי אמר ר"נ חושבין לה למעלה ברוחב החלל כנגד האומתא הגדולה דכיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא ההיא סתימה ואפילו הכי כי לא העלתה למחיס אמר אין חושבין לה דתלי לה בדופן. והא כאבימי סבירא לן דחושבין לה ולחומרא אזלינן בדאורייתא: **מקום היקוכי דאוני.** שהן סמוך לגואר במילר [ט] החלל. והא הילכתא כרב נחמן דליכא דפליג עליה: **דסביך בבשרא.** שנסבכת ונאחזת הריאה בבשר שבין ד' הצלעות דהוי סתימה שרירא דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת: **אלמא נקב הוא.** ואפילו הכי כי סביך מכשרת לה. אלמא דמהניא סתימה לריאה שנקבה: **ניקב.** הגיד של אדם: **פסול.** משום כרות שפכה: **מפני שהוא שותת.** ואינו יורה כחץ וקי"ל (נדה דף מג.) כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מוליד: **נסתם.** הנקב אחרי כן: **כשר.** לגא בקבל מפני שהוא מוליד: **דאינו קרום.** אבל סתימת דופן סתימה מעלייתא היא: **מקיקוי כו'.** השתא דאמרת נקב הוא בריאה אלא שהדופן סותמתו אילו אינקיב דופן [יא]להדה ריאה כנגד דופן הריאה לאחר זמן מאי טרפה דאזלא לה סתימת דופן: **ליפני.** במתניתין נקובת הדופן בהדי שאר טרפות דיש בהמה שנטרפה בכך: **דלאו מיניה מטרפא.** טרפות מחמת ריאה בא: **למחין.** מגנ"ץ: **מזדנזין בדבר.** מגמגמין: **למחין.** היינו מוגלא: **לא בעי מר אומצא.** רולה היה לדעת אם יכשירנה ואם לאו: **ליה לי פריטי.** דוחהו היה: **אקפן אנא.** הטבחים יקיפו לי באמנה כמו [אבות פ"ג מט"ז] החנווני מקיף לשון אמנה: **וליה לא סבירא ליה.** לרבי יוחנן לא סבירא ליה לאכשורי ומיטרף נמי לא הוה טריף לה ויהלייהו דלא שמיעא ליה מרביה: **מסגינן.** אזלינן. [יב]מסגי לשון פוסע: דגלדאי

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

[א] [לקמן נה:], [ב] [עיין פרש"י ביבמות קכב. ד"ה תלמא], [ג] לעיל מו: ע"ש, [ד] יבמות עו. [תוספתא יבמות פ"י ה"ד], [ה] [לעיל מז: יבמות עו.], [ו] [ל"ל להדיה], [ז] לעיל מג., [ח] [ל"ל להדיה], [ט] [ב"מ כד:], [י] י"ג המזח וכ"ה מהריטב"ץ], [כ] [לעיל ל:],

לעזי רש"י

מרי"ץ [מדרי"ץ]. רַחֵם. מלנ"ץ. פצצים.

מוסף רש"י

שלפוחית. כל שלפוחית היא ווש"ל כעין אותה של דג כלמרינו במס' ע"ז (מ:) בשליפוחה, גבי עובדי דגים, ואם של בהמה כולה עשויה אבעבועות, תשובת מורי (זבחים מז:). **התליע כבד.** שיש בה תולעין (הפרדס עמ' קמב). **ג' רגלים.** שהיו תלמידי חכמים נקבלים לשמוע דרשה הלכות פסח בפסח, ובתוספת הגאונים מצאתי כל הגי ריגלי דלמודא היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבלים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם (יבמות קכב.). **דסריכן להדדי.** דסמיכי להדדי על ידי סירכא (הפרדס עמ' קמא). **לית להו בדיקותא.** שסירכא זו מחמת נקב היא בלא שמתון שהריאה שותפת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גלייר"א ויולא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרום, כך מצאתי בתשובת הגאונים, ואע"פ שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח הא אמרן קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שקופו ליסתר (לעיל מז:). **שהוא שותת.** שמתמיעות התאוב יוצא דרך הנקב וכשזרע יוצא דרך הנקב יליתו אינו יורה כחץ וקי"ל (חגיגה טו.) שכבת זרע שאין יורה כחץ אינו מזריע (יבמות עו.). **דאינו קרום.** משום דהדר מיפתח (יבמות עו.) שקופו ליסתר (לעיל מז:). **וכבד סותמתה.** שנקובה במקום דיוקה בכבד ומיטור הכבד סותם את הנקב (לעיל מז.).

שיטה מקובצת

[א] שלפוחית האם שהולד מונח בה: [ב] במושכו מן הדופן ומפרקי' לריאה מן הדופן הס"ד: [ג] אילו אנקיב דופן להדי ריאה כנגד נקב הריאה: [ד] מַסְגֵי לשון פוסע: [ה] שמא הוי בכלל ניקבו הדקין ויש מתירין ומפרשין דהיינו שלפוחי' הס"ד: [ו] דחליש פומיה היינו כשלא: [ז] וכן נראה מדפריך לעיל עלה אהעלתה צמחים: [ח] ושמא אין זה רבינא סתמא שבכל התלמוד: